

RAADSINFORMATIEDOCUMENT GEMEENTE WATERLAND

Raadsnummer	: 208-193
Zaaknummer	: 136165
Onderwerp	: RID Hoogwater/Waterveiligheid
Portefeuillehouder	: Marian van der Weele
Contact via	: Openbare orde en veiligheid
Datum	: 14 april 2026

Kennisnemen van

de voortgang en genomen stappen naar aanleiding van het hoogwater 2023.

Inleiding

De wateroverlast in december 2023 en januari 2024 heeft in de regio, waaronder ook onze gemeente de kwetsbaarheid bij (dreigend) hoogwater zichtbaar gemaakt. Dat er rond de jaarwisseling sprake was van hoogwater kwam door een combinatie van drie factoren: veel neerslag in het najaar, hoge mate van afvoeren vanuit rivier- en beeksystemen en een aanhoudende harde wind uit een voor de waterafvoer ongunstige hoek. De situatie die heeft plaatsgevonden vormt aanleiding om de aanpak op het gebied van waterveiligheid te versterken.

Sindsdien zijn verschillende stappen gezet, gericht op het verbeteren van de voorbereiding, samenwerking en beheersing van hoogwatersituaties. Hierbij is gekeken naar communicatielijnen, het aanscherpen van de alarmeringsketen en crisisbeheersing en andere structurele maatregelen (zowel binnen als buiten onze gemeente). Ook zijn aanvullende inzichten verkregen uit onafhankelijk onderzoek, die bijdragen aan een beter onderbouwde en toekomstbestendige aanpak.

Dit raadsinformatiedocument is een samenvatting van de stappen die sinds de wateroverlast van 2023-2024 zijn gezet. In de volgende hoofdstukken wordt dit nader thematisch uitgewerkt.

Samenvatting

Wat hebben we gedaan?

Op 23 januari 2024 heeft uw gemeenteraad RID 254-42 ontvangen. In dit document is het feitenrelaas opgenomen van de situatie eind 2023 en begin 2024, aangevuld met afspraken en aandachtspunten die richting geven aan het handelen in een eventuele toekomstige crisissituatie. Daarnaast zijn hierin enkele mogelijke keuzes voor de lange termijn geschetst.

Tijdens de raadsvergadering van 1 februari 2024 is motie 254-44 aangenomen. Met deze motie heeft uw raad het college verzocht om bij de minister van Infrastructuur en Waterstaat aan te dringen op een onafhankelijk onderzoek naar het ontstaan van de hoge waterstanden in het IJsselmeer, het Markermeer en de Gouwezee, met in het bijzonder aandacht voor de rol van Rijkswaterstaat. Naar aanleiding hiervan is een onafhankelijk onderzoek uitgevoerd door adviesbureau Berenschot. Tevens heeft Rijkswaterstaat een nadere toelichting gegeven op de werking van het watersysteem en de gemaakte keuzes daarin; deze presentatie is als bijlage toegevoegd aan RID 254-45.

In het verlengde hiervan zijn ook op operationeel en voorbereidend niveau stappen gezet. Zo organiseert Rijkswaterstaat bij aanvang van het stormseizoen een bijeenkomst met bestuurders van diverse gemeenten en waterschappen die gelegen zijn aan het Markermeer waarin de gemaakte afspraken worden herbevestigd en de actuele situatie wordt besproken. Daarnaast is door de Veiligheidsregio Zaanstreek Waterland het calamiteitenplan voor Marken geactualiseerd, zodat beter kan worden ingespeeld op (dreigende) hoogwatersituaties.

Tot slot is hoogwater nadrukkelijk gepositioneerd als relevant risico binnen het regionaal risicoprofiel 2025–2028 van de Veiligheidsregio Zaanstreek-Waterland. Hiermee is het onderwerp verankerd in de regionale crisisbeheersing en voorbereiding.

Structurele maatregelen

6 nieuwe pompen in het gemaal Afsluitdijk

Door een te lage capaciteit van de spuipompen en een hoge waterstand in het IJsselmeer was het niet mogelijk om tijdig het water weg te pompen. Rijkswaterstaat heeft 6 nieuwe pompen geplaatst in de Afsluitdijk, de werkzaamheden zullen naar verwachting eind 2026 afgrond zijn. Elke pomp is bijna 12 m hoog, heeft een doorsnede van 4,60 m en weegt 90 ton. Samen kunnen de 6 pompen op vol vermogen maar liefst 275.000 l water per seconde uit het IJsselmeer afvoeren. Ter vergelijking: deze pompen vullen een Olympisch wedstrijdzwembad in 9 seconden. Dankzij dit indrukwekkende pompvermogen kan het gemaal bij extreme weersomstandigheden voldoende overtollig water de Waddenzee in pompen. Meer informatie hierover: <https://www.rijkswaterstaat.nl/nieuws/archief/2024/05/6-nieuwe-megapompen-in-de-afsluitdijk-voorbereid-op-extreem-hoogwater>

Grondwal Hemmeland

Oorspronkelijk had het Hemmeland een grondwal die liep van de kop van het Hemmeland tot aan de Waterlandse Zeedijk (ter hoogte van het Mirror Paviljoen).

Door autonome bodemdaling had deze grondwal niet meer de gewenste hoogte om te voorzien in een bepaalde mate van bescherming voor hoogwater. Om die reden is besloten de bestaande grondwal te verbeteren en op hoogte te brengen. Daarbij kon zogenaamd werk met werk gemaakt worden en is de vrijkomende grond vanuit project Gouwhaven gebruikt om de grondwal te verbeteren op het Hemmeland. De hoogte van de grondwal is bepaald aan de hand van historische informatie in de combinatie met maximale waterstanden welke gemeten zijn ten tijde van hoogwater situaties. Daarbij is de grondwal aangebracht met overhoogte, zodat er na inklinking nog steeds sprake is van een gewenste hoogte. Op termijn wordt de grondwal beoordeeld op hoogte en zal indien nodig onderhoud plaatsvinden.

Keten van alarmering

Veiligheids Informatie Knooppunt

De afdeling Openbare Orde en Veiligheid ontvangt wekelijks vanuit het Veiligheids Informatie Knooppunt (VIK) van de Veiligheidsregio Zaanstreek-Waterland een integraal en actueel overzicht van de situatie binnen de regio op verschillende relevante thema's. Dit overzicht biedt inzicht in ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op de openbare orde, veiligheid en continuïteit van dienstverlening.

Hierbij kan onder meer worden gedacht aan een bundeling van recente nieuwsberichten, informatie over geplande en actuele wegafsluitingen en infrastructurele werkzaamheden, evenals weersvoorspellingen en eventuele waarschuwingen. Door deze structurele informatievoorziening is de gemeente in staat om tijdig signalen op te vangen, ontwikkelingen te duiden en waar nodig proactief te handelen of voorbereidende maatregelen te treffen. Als het VIK daarbij signalen oppikt die specifiek relevant zijn voor een individuele gemeente, nemen zij actief contact op met de afdeling Openbare Orde en Veiligheid van de desbetreffende gemeente om deze informatie te duiden en, indien nodig, gezamenlijk vervolgacties af te stemmen.

Het VIK staat ook in contact met het Watermanagementcentrum Nederland (WMCN). Indien het beeld ontstaat bij het VIK dat er mogelijk dreiging voor hoogwater rond/op Marken ontstaat, wordt door een team van crisisfunctionarissen vanuit de VrZW een analyse uitgevoerd (crisisdiagnose). Dit team bepaalt welke/of nadere acties nodig zijn. Als een crisisdiagnose is uitgevoerd worden in ieder geval de gemeente Waterland en de postcoördinator van brandweerpost Marken geïnformeerd.

Coördinatieplan Waterveiligheid Marken

De wijzigingen

Het geactualiseerde Coördinatieplan Waterveiligheid Marken voor Marken is ten opzichte van de versie uit 2016 verder uitgewerkt en geprofessionaliseerd. De basis van het plan is gelijk gebleven, maar het nieuwe plan bevat nadruk op flexibele opschaling, betere en continue monitoring (o.a. via het VIK), en een concretere uitwerking van samenwerking en informatie-uitwisseling tussen betrokken partijen. Ook zijn scenario's realistischer en uitgebreider beschreven, met meer aandacht voor onzekerheden, langdurige inzet en effecten op vitale infrastructuur. Daarnaast is er meer focus op zelfredzaamheid van bewoners en de praktische uitvoering op het eiland, zoals evacuatie en inzet van lokale vrijwilligers. Het plan is geactualiseerd naar de huidige situatie, inclusief de lopende dijkversterking en toekomstige ontwikkelingen.

Samenvatting van het plan

Het plan beschrijft hoe betrokken organisaties gezamenlijk optreden bij een (dreigende) overstroming van Marken. Het plan richt zich nadrukkelijk op de crisisbeheersing: niet het voorkomen van een overstroming, maar het beperken van de gevolgen wanneer zich een dreiging of calamiteit voordoet.

Het doel van het plan is om ervoor te zorgen dat alle betrokken partijen goed voorbereid zijn en effectief samenwerken. Daarbij wordt vastgelegd wie welke rol en verantwoordelijkheid heeft, hoe de besluitvorming plaatsvindt en op welke manier informatie wordt gedeeld. Het plan sluit aan op al bestaande crisisstructuren en vormt een aanvulling op het regionaal crisisplan. Tegelijkertijd biedt het richting aan de zelfredzaamheid van inwoners, door inzicht te geven in wat bewoners zelf kunnen doen in geval van een dreigende overstroming.

In het plan worden verschillende overstromingsscenario's uitgewerkt, zoals een dijkdoorbraak door storm, hevige golfoverslag of langdurig hoog water. Per scenario wordt inzicht gegeven in het mogelijke verloop van de situatie, de beschikbare tijd en de noodzakelijke maatregelen, zoals evacuatie, inzet van hulpdiensten en herstelwerkzaamheden. Omdat vooraf niet exact te voorspellen is waar en wanneer een dijk zal falen, is flexibiliteit en opschaling een belangrijk uitgangspunt.

De samenwerking tussen partijen zoals de veiligheidsregio, Rijkswaterstaat, het waterschap, de gemeente en lokale hulporganisaties vormt een kernonderdeel van het plan. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen de waterbeheerders, die verantwoordelijk zijn voor de waterkering en het watersysteem, en de veiligheidsregio, die de coördinatie verzorgt van de algemene hulpverlening en crisisbestrijding. Afstemming vindt plaats binnen de bestaande crisisstructuren, waarbij informatie continu wordt gedeeld en geactualiseerd.

Daarnaast besteedt het plan veel aandacht aan de praktische uitvoering op het eiland zelf. Zo is een lokaal coördinatiepunt ingericht op de Kerkbuurt, dat fungeert als schakel tussen de hulpdiensten en de lokale gemeenschap. Vanuit dit punt worden onder andere evacuatie, opvang en inzet van vrijwilligers georganiseerd. Ook zijn er specifieke afspraken gemaakt over bereikbaarheid, evacuatie via de verbindingsweg of over water, en het waarborgen van de inzet van hulpdiensten onder moeilijke omstandigheden.

Samengevat vormt het coördinatieplan een praktisch en operationeel kader voor het gezamenlijk optreden bij een overstromingsdreiging op Marken, met als doel de veiligheid van inwoners te waarborgen en de impact van een mogelijke ramp zo veel mogelijk te beperken.

Waar zijn we mee bezig?

Crisisbeheersing

Binnen de gemeentelijke organisatie is de interne projectgroep *Weerbare Samenleving* actief. In deze projectgroep komen verschillende opgaven samen die raken aan veiligheid, continuïteit van dienstverlening en crisisbeheersing. Door deze integrale benadering ontstaat ruimte om verbanden te leggen tussen beleid, uitvoering en organisatie, en om gezamenlijke uitgangspunten te formuleren voor het handelen in (dreigende) crisissituaties. Een belangrijk onderwerp binnen deze projectgroep is de gemeentelijke crisisorganisatie. In dat kader wordt momenteel gewerkt aan het opstellen van een gemeentelijk crisisplan. Het plan richt zich nadrukkelijk op de fase voorafgaand aan formele opschaling volgens de GRIP-structuur, ook wel aangeduid als de 'lauwe fase'. Juist in deze fase is er vaak sprake van toenemende dreiging of onzekerheid, zonder dat direct sprake is van een formele crisis.

Het crisisplan richt zich met name op de fase voorafgaand aan een formele opschaling volgens de GRIP-structuur, de zogenoemde 'lauwe fase'. Dit is de periode waarin signalen van mogelijke verstoringen zich aandienen en de situatie zich nog ontwikkelt, maar waarin nog geen sprake is van een formeel opgeschaalde crisisorganisatie. Juist deze fase kenmerkt zich vaak door onzekerheid, beperkte informatie en de noodzaak tot het maken van tijdige afwegingen. In de praktijk blijkt dat in deze fase behoefte bestaat aan richting en houvast, zonder dat direct zware structuren worden opgetuigd.

Om hierin te voorzien, wordt het crisisplan opgezet als een generieke procedure. Dit betekent dat niet wordt gewerkt met afzonderlijke, uitgewerkte scenario's voor specifieke gebeurtenissen zoals hoogwater, storm of stroomuitval. In plaats daarvan wordt gekozen voor een overkoepelende werkwijze die toepasbaar is op verschillende typen incidenten. Deze benadering maakt het mogelijk om flexibel in te spelen op uiteenlopende situaties en voorkomt dat voor ieder denkbaar scenario aparte draaiboeken nodig zijn. Tegelijkertijd zorgt het voor herkenbaarheid en eenduidigheid in het handelen van de organisatie.

De ervaringen uit de periode 2023–2024 vormen een basis voor deze ontwikkeling. In verschillende situaties is toen gebleken dat met name in de 'lauwe fase' onduidelijkheid kan ontstaan over wie welke rol vervult, welke verantwoordelijkheden daarbij horen en op welk moment verdere opschaling aan de orde is. Deze onduidelijkheid kan leiden tot vertraging, versnippering in de aanpak of onzekerheid bij betrokken medewerkers.

Door in het crisisplan vooraf heldere afspraken vast te leggen over rollen, verantwoordelijkheden, werkwijzen en beslismomenten, wordt beoogd om deze knelpunten te ondervangen. Het plan moet bijdragen aan meer structuur en samenhang in het handelen van de organisatie, juist in de vroege fase van een (dreigende) crisis. Daarmee biedt het betrokken functionarissen meer handelingsperspectief en ondersteunt het een tijdige en gecoördineerde aanpak.

Tot slot

Met de hierboven geschetste maatregelen, inzichten en lopende ontwikkelingen wordt stapsgewijs gewerkt aan een robuustere en beter voorbereide organisatie op het gebied van hoogwater en andere crisissituaties. Hoewel niet alle risico's volledig kunnen worden uitgesloten, is met de versterking van samenwerking, informatievoorziening en interne processen een belangrijke basis gelegd voor tijdig en adequaat handelen. De komende periode blijft de inzet gericht op verdere uitwerking, borging en toetsing van deze aanpak, zodat de gemeente ook in de toekomst weerbaar blijft.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders,

drs. E.G.H. Dijk MPM
gemeentesecretaris/algemeen directeur

drs. M.C. van der Weele
burgemeester

Bijlage(n):
Calamiteitenplan Marken